

ÖĞRETİM VE DEĞERLENDİRME

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Beşikdüzü Kız Öğretmen Okulu
Meslek Dersleri Öğretmeni

Öğretim, zihni veya amelî hayatımızda yeni bir şey öğrenmek yahut bunlar yardımıyla tavır ve davranışlarımızda makbul bir gelişme sağlamak amacıyla, yapılan esasen kendi istek ve arzumuz olan, bir iştir. Bu anlamıyla öğretim, bir taraftan ferdin eski bilgiler üzerine yeni bilgiler alması gibi basit bir iş, diğer taraftan da ferde hâkim olarak onun davranışına tesir eden bir kuvvettir. Öğretimin bu son şekline «eğitsel öğretim» denir ki bizim gündelik hayatta «ahlâk» dediğimiz kavrama çok yakındır. Hiç okul yüzü görmemiş olanların bile öğretimden anladıkları, sonu «ahlâk» olarak bu anlamda bir öğretimdir. Bunlar, bir kimseyi değerlendirirken bu cihete büyük önem verirler. Çalınan kimse filandan yahut falan kulun öğrencisi filan okulun öğrencisinden iyidir, derken kullandıkları ölçü budur.

Duyularımız yoluyla dış âlemden aldığımız bilgiler, bizim tarafımızdan benimsenince gerek öğrenim sırasında, gerekse gündelik hayatımızda kullanıla kullanıla bizde bir alışkanlık ve maharetler teşekkül eder. Bu alışkanlık ve maharetlerle bunların bir olay karşısında tepkilerinin tümü olan davranış, belki öğretimin nihai gayesidir. Bunlar, bir olay karşısında hiç düşünmediklerimiz zamanda, irademizin dışına iken bile — makbul olan davranışa gösterir. Buna, öğretimin bizi idare eden sınırlara, daha doğrusu, iradeye tesir ettiği de denebilir. Bu öğretimin yegâne yolu, bilgiyi sadece kitap sayfaları üzerinden öğrenmek değil, olay üzerinde gözlem ve deneyler yaparak bunların sonuçları üzerinde düşünmek ve onları hiç ihmal etmeden kendi hayatımızda durmadan kullanmaktır. Meselâ, «öğrenme prensip ve kanunları»nın olduğu gibi öğrenen, fakat bunları kendi hayatında tatbik ederek en kestirme yoldan öğrenme alışkanlığını kazanmayan ve bununla ilgili davranışları şahsiyetinde hissetmeyen bir öğrencinin «öğrenme» konusunu öğrendiğinden şüphe edilebilir. Okullarımızda öğretimin bu şekli uzun zaman ihmal edilmiştir.

Bugün bile öğretimi bu şekliyle anlayanlar ve uygulayanlar azdır. Bunun böyle olduğunu öğretimin ölçüsü demek olan öğretimle ilgili değerlendirme örneklerinden alıyoruz. Değerlendirme metotlarından birisi şüphesiz ferdin yahut öğrencinin bir konu üzerindeki bilgisini ölçmektir. Bunun da yolu «bilgi testleri»ni tatbik etmektir. Fakat bunun yanında çocuğun bu bilgidan şahsiyetine kattıkları ile ondaki fikri gelişmeyi ifade eden bazı hususları incelemek de onun kadar, belki ondan daha fazla, lüzumludur. Bu yapılmadıktan sonra öğretimin, eğitim cephesinin ihmal edildiğine hükmedilebilir.

Öğretim anlayışında nasıl hafıza bilgisi yerine ferde bir şahsiyet kazandıran alışkanlık ve maharetlerin yahut davranışın geçmesini istiyor ve bunda anlaşmış isek buna paralel olarak öğretimin değerlendirilmesi olan ve çok defa yine ezbere dayanan «kuru bilgi»yi ölçen «bilgi testleri» yerine veya bununla beraber, öğretimin şahsa kazandırdığı tavır ve davranışları ölçen testlere de ihtiyaç vardır. Böyle bir testin hazırlanmasının ve tatbikinin kolay olmadığı meydandadır; fakat hiç değilse öğrenci üzerindeki eğitsel tesirimizi göstermesi bakımından her testte birkaç tane bundan bulundurmaya da faydalıdır.

Sırf nazari bilgi veren eski öğretim anlayışı kavram bakımından yukardaki yeni anlayışa uygun almadığı gibi, onun değerlendirme tekniği de bu bilgiyi sözle veya birkaç yazılı soru ile «basit yoklama» tarzında idi ve fertler arasındaki farkları hiç hesaba katmıyordu. Bu metotla herkesten aynı bilgiler istenmekte idi. Bu, herkesin zihni kabiliyetler bakımından eşit dünyaya geldiklerini ve insan zihninin doğuştan «düz bir levha»dan ibaret olduğunu, zamanla ferdin kazandığı tecrü-

belerle bunun şekil aldığını farzedenden eski bir nazariyeye dayanıyordu. Psikoloji bilginlerinin yaptığı son araştırmalarla insanların kabiliyet bakımından geniş farklarla birbirlerinden ayrılmış olduğu (meselâ: zekânın «0» dan «200» e kadar «200» derecesi vardır) anlaşıldıktan sonradır ki, herkesin her şeyi (bilhassa özel kabiliyet istiyen şeyleri) aynı çabukluk ve mükemmellikle öğrenmemelerinin sebepleri anlaşılmıştır.

Psikoloji ilminin ortaya koyduğu ve artık şüphe kabul etmiyen, halk arasında da «Beş parmak bir değil» sözü ile ifadelendirilen ferdi farkların öğretim ve bununla ilgili değerlendirme faaliyetlerinde tesirini göstermesi beklenir. Bu sebeptir ki, sınıfımızda geç öğrenen çocuklar olacağını kabul ederek onlarla özel surette meşgul olmak ve değerlendirenken bu hususu hesaba katmak gerekmektedir.

Bu bilgi ve görüşü alan bir öğretmenin artık «Bu çocuk dersleri bir türlü kavrayamıyor, arkadaşlarından geri kalıyor.» demesi çocuğun mutlaka en zayıf not alacağı mânasına gelmez. Onunla özel surette meşgul olması, dersleri kavrayamamasının sebeplerini anlamaya çalışması ve hiçbir sebep bulamadığı zamanda da bunun tabii bir hal olabileceğini hesaba katması ve neticeyi bu görüş çerçevesi içinde mânalandırması hatıra gelebilir. Hele cimnastik, resim, müzik gibi fizyolojik yapıda uygunluk; şekil ve renk kavramında yeteri kadar görgü, bilgi ve alıştırmaya; ses ve kulak organlarında gelişmeye elverişli bir muhit istiyen öğretim çalışmalarında ferdi farklara dikkat etmek hepsinden daha önemli bir iştir. Şüphesiz bir öğretim işi olarak öğrencilerin sanat kabiliyetlerini sonuna kadar geliştirmek ödevimizdir; fakat gerek öğretimin uygulanmasında ve gerekse onun değerlendirilmesinde ilmi metotlarla ortaya çıkan ve «ferdi farklar» adıyla bulunan tabiat kanunlarına itaat etmek de, onun kadar, ödevimiz olmalıdır.